

 Bøger (<https://www.historie-online.dk/boger>)

Temaer (<https://www.historie-online.dk/temaer-9>)

(/)
HistorieLab (<https://www.historie-online.dk/historielab>)

Arkiv (<https://www.historie-online.dk/arkiv>)

Bliv medlem (<https://www.historie-online.dk/bliv-medlem>)

 (/)

> Kunst - Arkitektur - Haver - Design - Mode (<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kunst-arkitektur-haver-design-mode>)

> Bøger (<https://www.historie-online.dk/boger>) > Anmeldelser (<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5>)

> Kampen om broderierne

Kampen om broderierne

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 1730

Del artikel: **f**

(<https://www.facebook.com/sharer/sharer>.

u=[https://www.historie-](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kunst-arkitektur-haver-design-mode/kampen-om)

online.dk/boger/anmeldelser-

5-5/kunst-arkitektur-haver-

design-mode/kampen-om-

broderierne)

([https://twitter.com/home?](https://twitter.com/home?status=)

status=. Aktiviteten kan ses

på <https://www.historie->

[online.dk/boger/anmeldelser-](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-)

[5-5/kunst-arkitektur-haver-](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kunst-arkitektur-haver-)

[design-mode/kampen-om-](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kunst-arkitektur-haver-design-mode/kampen-om-)

broderierne) **in**

([http://www.linkedin.com/shareArticle?](http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=https://www.historie-)

[mini=true&url=https://www.historie-](http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=https://www.historie-)

[online.dk/boger/anmeldelser-](http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=https://www.historie-)

[5-5/kunst-arkitektur-haver-](http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=https://www.historie-)

[design-mode/kampen-om-](http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=https://www.historie-)

[broderierne&title=\)](http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=https://www.historie-)

Kirsten Rykind-Eriksen & Esther Grølsted

Kampen om broderierne

Museum Tusulanum. 548 sider. 498 kr.

Bogen er et pragtstykke, et manifest over en hel verden, som i flere århundreder har betaget og glædet. Broderi i al sin tidskrævende stil og elegance betaget og tryllebundet specielt af kvinder. Det er ikke blot husflid, men status og kultur. Når håndgerningen for eliten pludselig breder sig til den mere almindelige befolkning, er der voldsomme kræfter i spil

Af Michael Koch

Pil ikke ved traditionerne. Når fine folks højt hævede "dronningesting" og "petit point" gøres opnåeligt for kvinder på land og i by, så er det kultureliten og de velhavende, som pludselig ikke er alene om broderiet. Intet kunne stoppe kvindernes interesse i håndarbejde, og denne store fornøjelse og indkomstkilde fortsatte helt op til sidst i 1960'erne. Det var en kort beskrivelse af historien om broderi.

De to stærkt kompetente forfattere har begge brugt ti år med research, forskning, rejser og indsamlinger, før bogen endelig var skrevet og færdig til tryk. Bogen er vanvittig imponerende i et og alt. Fra bogens udstyr til tekst, til billeder, til bogbinderiet og papir og trykning. Det er en krævende bog at læse, men anmelderen er meget glad for at have investeret så mange timer i bogens mange facetter og beskrivelser. Nok er broderi fjernt fra mine hænder, men meget bekendt gennem mange år.

I hele mine barndomsår og teenageår sad min salige mor med et broderi. Min tålmodige far deltog med at ordne tråde og garn, og mangen time har jeg som utålmodig dreng hoppet rastløst på stolen mens jeg holdt uld og garn. Det blev gjort klar til min mors arbejder. Hvordan og hvorfor er glemt, men det spiller heller ikke den store rolle. Selv da hun var en 94-årig dement kvinde, skulle en sygeplejerske eller hjemmehjælper ikke bare tænke på at stille tasker og poser på hendes broderede rokokostole i entreen.

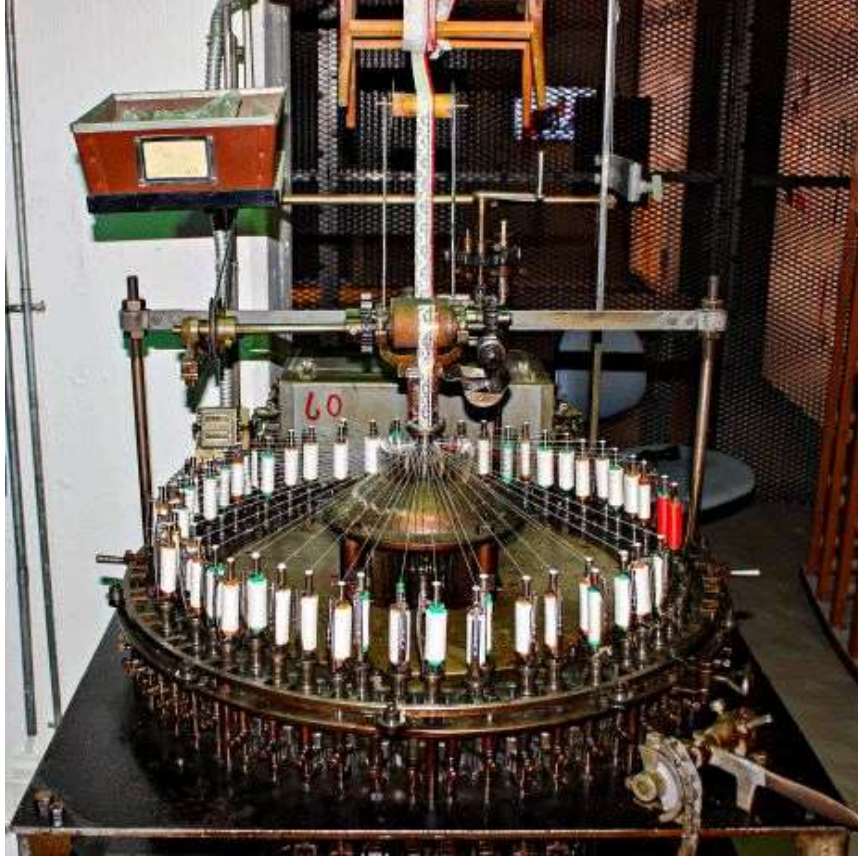
Det er muligt bogen vil være til et snævert kvindeligt publikum, men egentlig er det synd. Den generelt historieinteresserede mand kan også få rigtig meget ud af siderne. Alene billederne er imponerende.

Guldnakkehue i sort silkesatin og guldtråd

De to forfattere har ud over de ti år med bogen lagt et livs viden og mange års forskning ind som ballast. Den er spækket med viden, som levende bliver fortalt og leveret med billeder af håndens arbejde så smukt, at man undres over det har kunnet lade sig gøre. Læseren ser tydeligt, at hverken fjernsyn eller computer har stjålet opmærksomhed de lange aftener dengang Danmarks kvinder sad med deres kære broderi i sidste århundrede og op til ca. 1968. Mon ikke meget samtale er udvekslet hen over Iorgnetterne i petroleumslampens skær, dengang landets kvinder broderede.

Hvor alle de fine arbejder med broderi og knipling hørte til blandt landets elites kvinder, skete der et skift med nye vinde. Der kom inspirerende bøger, mønsterblade, og regelmæssige blade, som viste borgerskabet, hvordan man gjorde, og gav dem opskrifter og mønstre lige i hånden. Kvinderne kunne lægge et mønster hen over stoffet og prikke farve der, hvor broderiet skulle være. Der var pludselig kamp om den gode smag. Alle ville være som de fineste, og det blev mondænt for mange flere at sidde med et stykke håndarbejde i hænderne.

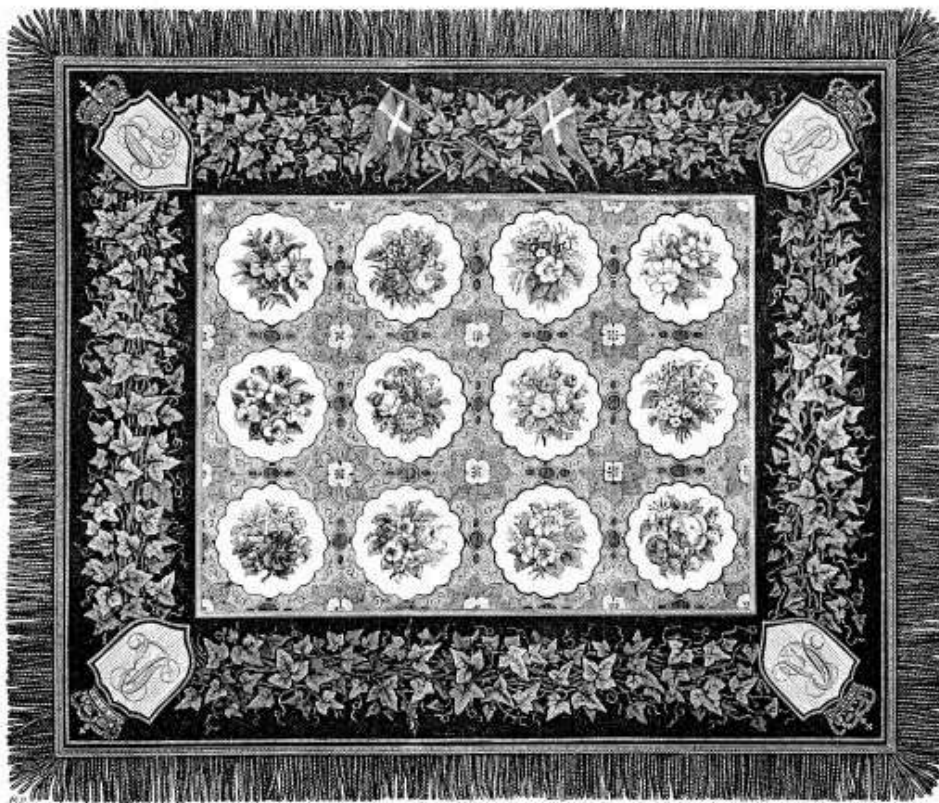

Kniplingsmaskine som var i brug frem til 1920

Allerede fra 1524 og helt frem til 1850 udkom såkaldte mønsterbøger. Personer "som håndhævede den gode smags betydning" skulle vide, hvor inspiration, mode og mønstre kunne findes. Inden bøgerne kom, gik viden og inspiration ofte fra person til person. Håndarbejde blev anset for at være rent håndværk, mens elitens, såkaldte fine, kvinder så det som kreativ udfoldelse at kniple, brodere og sy finere ting.

Omkring 1850 og frem til ca. 1930 kom der modeblade, mønstre og tegninger, som kunderne købte og fik ideer og mønstre fra. Der var mange driftige kvinder, som, ofte med et stort talent med nål og tråd, opbyggede deres egen forretning. De udgav eksempelvis blade hver 14. dag med tekst, mønstre og illustrationer. Ikke sjældent med middelalderligt motiv. En af virksomhederne var Laura og Carl Allers med Nordisk Mønster-Tidende og Illustreret Familie-Journal fra 1877.

Omkring 1900 og ca 50 år frem kom modebladene til. De kunne skabe et behov og gav kvinderne noget, de kunne bruge, når de selv og hjemmet skulle opnå status og image. Man skulle kunne spejle sig i bladenes udtryk. Bladene kom ofte hver 14. dag, og nu var tiderne skiftet og i stedet for gotiske bogstaver kom de latinske til. Nu kunne kunderne købe mønstre og materiale hos eksempelvis Allers Broderiafdeling i Valby.

Divantæppe, broderet af slesvigske damer. Gave til Christian IX og dronning Louises sølvbryllup i 1867

Der var rigeligt at tage fat på for landets kvinder. Der skulle "Garnituresæt" til. Herreværelset med bordløber, sofa- og divanpuder, gulvløbere, bagstykke til pibebræt, hyldebort til hjørneskabet og sidestykker til skrivebordet. Soveværelset, køkkenet og ikke mindst børneværelserne skulle også have sit. Kvindernes hænder blev holdt flittige. Det har nok heller ikke været billigt at holde sig ajour og indkøbe materialer og mønstre. Magtede kvinderne ikke det hele selv, kunne "brodøserne" træde til og udføre arbejder på bestilling.

I bogen er der et større kapitel om broderiets kulturarv gennem årene. Det startede med børnenes korssting og fortsatte med smukke ting som tevarmere, løbere og duge. Dette blot eksempler. Mønsterbøgerne var utrættelige i kampen om kvindernes flittige hænder.

De store verdensudstillinger i tiden fra midten af 1800-tallet havde også deltagere med sy-, broderi- og alt det tilbehør, kvinderne skulle bruge. Der var en i London 1851 og i Paris 1867 med syv danske deltagere. Der var en stor udstilling i København 1872, og igen i Wien i 1873, hvor der var hele 50 danske udstillere - både små og store. I øvrigt var der en stor udstilling i København i 1888 med en meget stor udstillingsbygning hvor Københavns Rådhus ligger i dag.

Fønnesbechs Broderi-Magazin i Østergade 47 i København. Senere stormagasin for damer. 1889.

Herhjemme åbnede kvinder broderiforretninger, hvilket de fik lov til efter lov i 1857. Først i 1899 fik gifte kvinder lov til at drive selvstændig forretning, hvilket fordoblede antallet af butikker. I mange forretninger var der kun indehaveren, mens der i andre var ansat hjemmesyersker. En såkaldt brodøse kunne tjene op til 1,30 i timen, og helt ned til 0,16 i timen - hvis erfaring og arbejdshastighed var lavere. Faktisk var dette det første erhverv, hvor kvinder kunne beskæftige sig udenfor hjemmet. En pudsigt ting er, at de to største aktører fra dengang stadig eksisterer og ser ud til at være ganske driftige.

Broderier er også kunst. I bogen er der talrige eksempler, og hele den kunstneriske del af broderiets verden er meget interessant gennemgået. Det er også husflids- og højskolebroderi, og de to bevægelser ville fra 1865 til op mod 2. verdenskrig præge og danne unge mennesker i en god og positiv retning.

Gennem bogen er der utallige billeder af utroligt smukke ting, som flittige og talentfulde hænder har broderet. Ikke mindst i afsnittet om kulturarven ses talrige eksempler på ting, der har krævet tid og talent. Broderier blev ind i mellem til en kampplads med debat om alt fra mønstre, teknikker og motiver. Omkring 1968 startede hele kvindesagskampen, og nogle mente, det var kvindeundertrykkende at brodere. Synd at det skulle ses sådan, for bruger man ord som hobby og fritidsinteresse, kan broderi og andet med nål og tråd vel sagtens være anerkendt og respekteret. Desværre er de fine smukke ting i dag ikke i så høj kurs. På loppemarkeder og på dba findes meget, som koster en fraktion af hvad det burde.

Det må siges endnu engang: Kirsten Rykind-Eriksen og Esther Grøsted har skabt et værk, som i mange år vil være den samlede fortælling om broderi og kultur. Det er en gennemarbejdet bog som utrætteligt kommer ud i alle hjørner af mange års kulturarv. Bogens udstyr er særdeles flot og værdigt til indholdet. Billedsiden er mere end imponerende. Det er utroligt de to forfattere har kunnet finde så mange illustrationer. De gør bogen levende og imponerende.

[Historie-online.dk, den 28. august 2024]